

MICHELIN

RZYM

ERGO
HESTIA®

Tytuł: Rzym. Michelin

Teksty: Le Guide Vert. Rome

Le Guide Vert Week-end. Rome

Tłumaczenie: Anita Słomak, Dominika Cięciel

Redaktor prowadzący: Paweł Sondej

Redakcja: Barbara Faron

Korekta: Joanna Ginter, Mariusz Miodek

Projekt graficzny: Dawid Kwoka

Skład i fotoedycja: Sabina Binek

Projekt okładki: Jan Paluch

Zdjęcie na okładce: © Catarina Belova / Shutterstock.com

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 230 98 63

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

Księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?berzm1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzje.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-3153-2

Copyright © Le Guide Vert Michelin – Michelin & cie

Le Guide Vert Michelin, 46, avenue de Breteuil, 75324 Paris Cedex 07

Copyright © for the Polish Edition by Helion, 2017

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**

- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

RZYM

© Vacheslav Lopatin / Shutterstock.com

Kup książkę

Poleć książkę

NASZE PODPOWIEDZI

Poranna przerwa na kawę na [Campo dei Fiori](#), jednym z najbardziej malowniczych placów w mieście, pozwoli chłonąć atmosferę targu (s. 79).

Podziwianie dzieł [Caravaggia](#) w kościele S. Luigi dei Francesi, w którym znajdują się trzy obrazy przedstawiające wydarzenia z życia św. Mateusza (s. 84).

Kościół S. Luigi dei Francesi

Przerwa na kawę w [Caffè Sant'Eustachio](#), jednej z najlepszych kawiarni w mieście, w pobliżu Panteonu, przy piazza di S. Eustachio. Należy koniecznie spróbować *gran caffè speciale*, podawanej ze słodzonym musem (s. 77).

Spacer po [piazza S. Ignazio](#), placu o palladiańskiej dekoracji, oraz po kościele pod tym samym wezwaniem, w którym można podziwiać freski *trompe l'œil* na sklepieniu, wykonane przez [Andrea Pozza](#) (s. 75, 76).

Piazza S. Ignazio

Zachód słońca widoczny ze wzgórza Janikulum

Podziwianie zachodu słońca ze wzgórza Janikulum przy lampce wina, w małej kawiarence z widokiem na Wieczne Miasto (s. 118).

Wizyta w Forno Boccione, tradycyjnej piekarni koszernej przy via del Portico d'Ottavia, w której serwowane są same specjały, m.in. *torta ricotta e visciole*, czyli tarta z ricottą i wiśniami (s. 69).

Kawa lub lunch w Museo Atelier Canova Tadolini, pracowni rzeźbiarzy Antonia Canovy i Adama Tadoliniego przy via del Babuino 150 A/B.

Podziwianie mistrzostwa Berniniego, który tchnął życie w marmur w *Ekstazie św. Teresy*, rzeźbie w kościele S. Maria della Vittoria (s. 140).

Zwiedzanie renesansowych ogrodów Villi Medici, jednego z najbardziej tajemniczych miejsc Rzymu, które było inspiracją dla wielu artystów (s. 94).

Ogrody wokół Villi Medici

RZYM W TRZY DNI

Dzień 1

RANO

Zwiedzanie miasta warto rozpocząć w Rzymie antycznym: **Koloseum** ★★★ (s. 58) i **Forum Romanum** ★★★ (s. 48).

POŁUDNIE

Obiad w dzielnicy Rione Monti – w pobliżu Koloseum i Forum Romanum, obok piazza di Campidoglio.

POPOŁUDNIE

Spacer do **Panteonu** ★★★ (s. 77), a następnie przechadzka uliczkami barokowego Rzymu i wizyta w **kościółce S. Luigi dei Francesi** ★★ (s. 84), w którym znajdują się obrazy Caravaggia.

Pod koniec dnia spacer po **piazza Navona** ★★★ (s. 82), pomiędzy malarzami i ulicznymi artystami, oraz przystanek na aperitif w jednej z licznych winiarni na placu.

WIECZOREM

Kolacja i wieczór na **Campo dei Fiori** ★★ (s. 79).

© Luciano Moriola / Fotolia.com

Panteon

Dzień 2

RANO

Warto poświęcić przedpołudnie sztuce i zakupom w okolicach **piazza di Spagna** ★★★ (s. 93) oraz zatrzymać się na kawę w obowiązkowej **Antico Caffè Greco** przy via dei Condotti 86. Następnie można kontynuować spacer aż do **piazza del Popolo** ★★ (s. 91), aby zwiedzić **kościół S. Maria del Popolo** ★★ (s. 92).

© Sergey Peterman / Fotolia.com

Piazza del Popolo

POŁUDNIE

Obiad w okolicach piazza del Popolo lub, jeśli jest ładna pogoda, na [Pincio](#) (s. 36). Można również wybrać się na piknik do parku na wzgórzu Pincio.

POPOŁUDNIE

Kontynuacja spaceru aż do [Villi Borghese](#) ★★★ (s. 134), gdzie – obowiązkowo po wcześniejszej rezerwacji – można podziwiać wspaniałą [Galerię Borghese](#) ★★★ (s. 135). Powrót do centrum z przystankiem przy [fontannie di Trevi](#) ★★★ (s. 88).

WIECZOREM

Kolacja, a następnie kontynuacja spaceru aż do [piazza del Quirinale](#) ★★ (s. 88), skąd można podziwiać panoramę miasta albo, w zależności od repertuaru, zobaczyć jedną z interesujących wystaw w [Scuderie del Quirinale](#), tuż obok pałacu.

© Loefinger / Dreamstime.com

Fontanna di Trevi

Dzień 3

RANO

Wizyta w [Watykanie](#) ★★★ (s. 97), gdzie warto spędzić poranek na zwiedzaniu [Bazyliki św. Piotra](#) ★★★ (s. 100) oraz [Muzeów Watykańskich](#) ★★★ (s. 104), na których terenie znajduje się zapierająca dech w piersiach [Kaplica Sykstyńska](#) ★★★ (s. 109).

POŁUDNIE

Obiad w okolicach Watykanu.

POPOŁUDNIE

Pieszny spacer lub przejazd autobusem aż do Tybru. Aby chwilę odpocząć w chłodnym cieniu, warto wybrać się na spacer do ogrodów [Janikulum](#) ★ (s. 118). Pod koniec dnia można zachwycać się wspaniałym widokiem Rzymu.

WIECZOREM

Kolacja i wieczór w wyjątkowo malowniczej dzielnicy [Trastevere](#) ★★ (s. 116).

© frankk / Depositphotos.com

Jeden z placów w dzielnicy Trastevere

© S.Boršovi / Shutterstock.com
Okolice mostu S. Angelo

Kup książkę

Poleć książkę

ZAPROSZENIE DO PODRÓŻY

Kup książkę

Poleć książkę

OTO RZYM

Mówi się, że wszystkie drogi prowadzą do Rzymu... I rzeczywiście, od czasów starożytnych wiodły tam trakty z całego Imperium Romanum, a później do siedziby głowy Kościoła prowadziły szlaki pielgrzymie z różnych zakątków Europy. Rzym – Wieczne Miasto (łac. *Roma Aeterna*) i „stolica świata” (łac. *caput mundi*) – od setek lat zadziwia odwiedzających.

Położenie

Stolica i największe miasto Włoch oraz czwarte co do wielkości miasto Unii Europejskiej leży w środkowej części Włoch, nad rzeką Tyber. Starożytne miasto zostało zbudowane na **siedmiu wzgórzach**, które wznoszą się po wschodniej stronie Tybru i stanowią serce miasta. Po zachodniej stronie Tybru znajdują się wzgórza Watykan, Gianicolo (Janikulum) i Pincio. W granicach włoskiej stolicy, na prawym brzegu rzeki, leży **Watykan**, kościelne miasto-państwo, enklawa na terytorium Włoch.

Rzeka **Tyber**, która wywodzi swą nazwę od imienia jej boga – Tiberinusa, toczy wody przez miasto z północy na południe, zanim wpadnie do Morza Tyrreńskiego 20 km na południowy zachód, w pobliżu Ostia Antica. Rzeka nie odegrała takiej roli, jak np. Arno we Florencji, ale wciąż służy jako szlak wodny dla łodzi (żeglowny tylko na odcinku od ujścia do centrum Rzymu).

Siedem wzgórz

Między Forum Romanum a Circus Maximus leży **Palatyn**, miejsce najstarszej osady rzymskiej. To właśnie tam miała znajdować się grotta, w której wilczyca wykarmiła **Romulusa i Remusa**. Również wyniki badań archeologicznych sugerują, że właśnie na Palatynie powstały pierwsze osady.

Najważniejszym, choć zarazem najmniejszym spośród siedmiu wzgórz, jest **Kapitol**. To tutaj w czasach starożytnych wznosiła się świątynia Jowisza, w której przechowywano święte księgi sybillińskie. Po upadku imperium wzgórze straciło na znaczeniu i dopiero w XII w. usytuowano tu siedzibę władz Republiki Rzymskiej. Rozkwit Kapitolu, współcześnie jednego z najbardziej reprezentacyjnych miejsc w Rzymie, nastąpił za czasów **Michała Anioła**.

W starożytności siedzibą plebejuszy był **Awentyn**, wzgórze wysunięte najbardziej na południe. Z czasem jednak stało się ono modne wśród patrycjuszy, którzy

© sbornisov / Fotolia.com

Panorama Rzymu z zamku św. Anioła

zaczęli budować tu termy, pałace i wille. Podobną historię miał **Eskwilin**, zamieszkiwany początkowo przez biedotę, a później przez patrycjuszy. Elita starożytnego Rzymu upodobała sobie też przyległe do Awentynu wzgórze **Celius** oraz usytuowany na północy **Wiminal**.

Po zachodniej stronie Wiminalu znajduje się **Kwirynał**, najwyższe spośród wzgórz po wschodniej stronie Tybru. W starożytności obejmowało ono trzy wierzchołki, które w XVI w. zostały rozkopane. To tu wznosiła się świątynia boga **Kwiryna**, jednego z najstarszych bóstw rzymskich. W epoce nowożytnej na Kwirynale mieszkali papieże, a później królowie. Na początku IV w. p.n.e. **Serwiusz Tuliusz** otoczył wzgórze potężnymi murami, których łączna długość wynosiła 11 km.

Dzielnice Rzymu

Wieczne Miasto można zwiedzać, spacerując trasami od piazza Navona, przez Campo dei Fiori, Panteon, Koloseum i starożytne Fora, jak również odkrywając ścieżki mniej uczęszczane. Aby poznać Rzym, należy z jednej strony zwiedzić najważniejsze miejsca związane z antykiem i renesansem, a z drugiej – zapuścić się w labirynty mniej popularnych uliczek. Atmosfera opisanych w przewodniku **historycznych dzielnic**, rozmieszczonych na siedmiu wzgórzach, jest przepełniona wspomnieniami przeszłości. To właśnie tam, co oczywiste, zmierzają najwięcej turystów, ale również te rzadziej odwiedzane dzielnice są warte uwagi. Nową dzielnicą, którą upodobała sobie rzymska młodzież, jest **Testaccio**, natomiast **Awentyn** i **Garbatella** dają okazję do miłych spacerów. **Coppedè** pozwala poznać świat Gina Coppedègo, architekta i rzeźbiarza, reprezentanta secesji. **Monti** razem z **Pigneto** otworzyły podwoje dla rzemieślników mających tu np. warsztaty ceramiki i szkła oraz dla sklepów i barów, w których sprzedawane są modne wina. **Flaminio** wyróżnia się dzięki współczesnej architekturze i wraz z Auditorium Parco della Musica stanowi centrum życia kulturalnego Rzymu. Z kolei w usytuowanym po drugiej stronie Tybru **Foro**

Italico znajdują się nowoczesne obiekty sportowe. W **San Lorenzo** panuje non-konformistyczny duch bohemy artystycznej, a w **EUR (Esposizione Universale di Roma)** można zobaczyć monumentalną architekturę faszystowską. Warto też pospacerować pośród mieszkańców **Trastevere**, którzy rozstawiają na ulicy krzesła na chwilę pogawędki.

Miasto sektora usług

Rzym liczy niemal 3 mln mieszkańców, czyli ponad połowę populacji regionu **Lacjum**, którego jest stolicą. Pomimo tej liczby, to pierwsze miasto we Włoszech nie doświadczyło takiego rozwoju przemysłowego, jak Mediolan czy Neapol. Stało się tak z powodu nakazów ochrony i konserwacji istniejących tu zabytków, których wartość jest nie do przecenienia. Gospodarka Rzymu opiera się na **sektorze usług**, co jest szczególnie widoczne od momentu, gdy w **1871 r.** miasto zostało podniesione do rangi stolicy zjednoczonych Włoch. Od tego czasu zaczęła się intensywnie rozwijać działalność związana z rolą polityczną i kulturalną miasta, obejmująca m.in. **kino** (Studios Cinecittà) czy **rynek wydawniczy**. Jednocześnie całe dzielnice były poddawane przebudowie, aby pomieścić nową **administrację**. Przykładem tego są obszary wokół dworca Termini oraz via Nomentana.

Obelisk na Kwirynale

FORUM ROMANUM

Wielu odwiedzających wyrusza na wędrowkę po Rzymie właśnie stąd – z miejsca, w którym narodziła się rzymska cywilizacja, i skąd kierowano losami najpotężniejszego imperium starożytności.

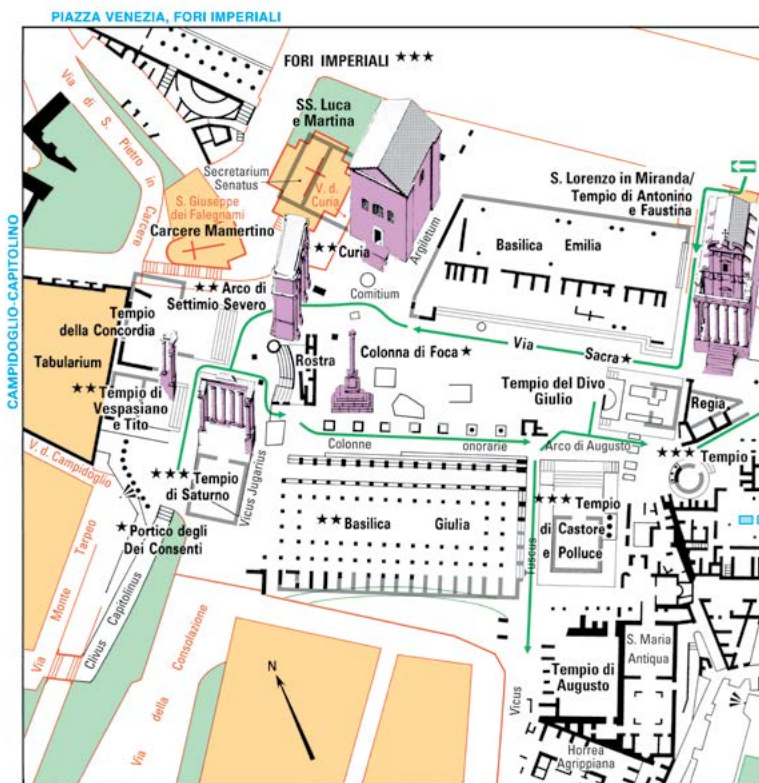
Metro: Colosseo (linia B).

Część Forum Romanum może być zamknięta dla zwiedzających. Najlepszy widok na ruiny rozciąga się z tarasu na Kapitolu i Ogrodów Farnezyjskich na Palatynie.

Tło

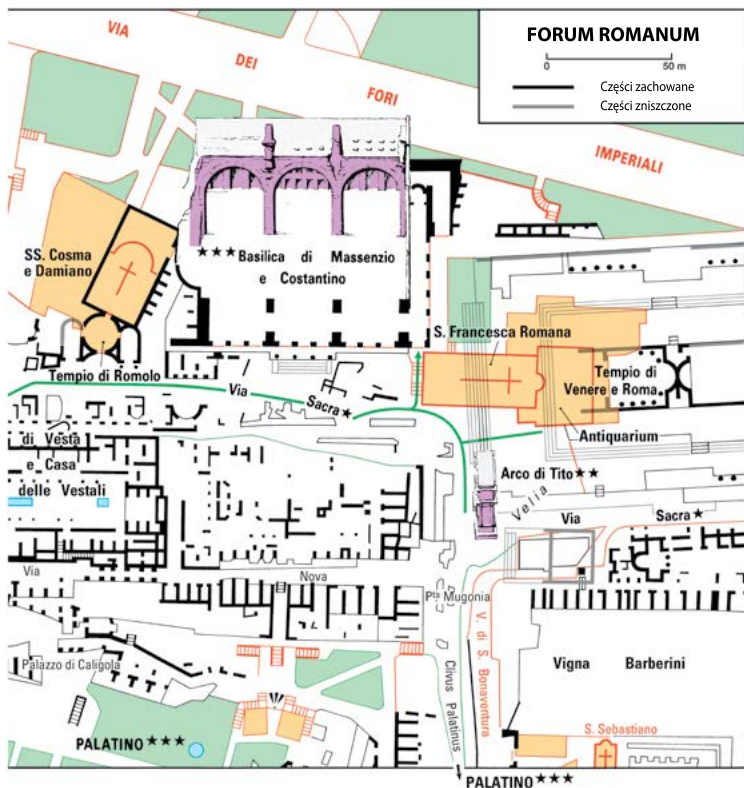
Około 750 r. p.n.e. na miejscu dzisiejszego Forum Romanum znajdowała się podmokła dolina, nieustannie podtapiana przez wody spływające z Palatynu, wzgórza Caelius, Eskwilinu, Velii,

Kwirynału i Kapitolu, zamieszkiwanych przez Latynów i Sabinów. Dolina służyła głównie jako miejsce pochówków; tutaj też spotykali się przywódcy plemion i prowadzono wymianę towarów. Dwa wieki później za sprawą Etrusków, którzy od 616 do 509 r. rządili w Rzymie, bagna osuszono, a na miejscu cmentarzyska zaczęła wyrastać zabudowa miejska. Królowie z **dynastii etruskiej** wzniesli ponadto twierdzę na Kapitolu, otoczyli miasto murami i doprowadzili do połączenia się kilku wiosek.

Po wygnaniu ostatniego króla, **Tarkwiniusza Pysznego**, przestrzeń przyszłego forum zaczęła odgrywać coraz ważniejszą rolę. Tutaj świętowano zwycięstwa i wznoszono świątynie bóstw opiekuńczych. Wraz z bogactwem, napływającym do Rzymu w wyniku prowadzonych podbojów, zaczęło się także zmieniać jego ekonomiczne centrum. Dokonywano tu najważniejszych operacji finansowych. Przez pięć wieków istnienia republiki na Forum Romanum koncentrowało się jej życie polityczne i religijne. Tutaj wznosiły się siedziba senatu, **Kuria Hostyliusza** (sabińskiego króla, który kazał ją zbudować w VII w. p.n.e.), a od 497 r. – **świątynia Saturna**. Plac mocno ucierpiał w czasie wojen domowych u schyłku republiki. W 52 r. w przypadkowym pożarze spłonęły Kuria i bazylika Porcjusza, najstarsza tego typu budowla (185 p.n.e.). Juliuszowi Cezarowi Forum Romanum wydało się za ciasne, postanowił je więc

powiększyć i dodatkowo zbudować własne. W jego ślady poszli Oktawian August, od 27 r. p.n.e. cesarz, i jego następcy. Forum stało się prestiżowym **centrum miasta**, na którym wyrastały łuki triumfalne i bazyliki poświęcone cesarzom po śmierci uznanym za bóstwa. Od III w. ruch budowlany znacznie osłabł, a w 391 r. Teodozjusz nakazał zamknąć wszystkie świątynie pogańskie. Początek końca forum nastąpił w 410 r., kiedy barbarzyńcy pod wodzą **Alaryka** podpalili budynek Kurii i bazylikę Emiliańską. Reszty dokonali Wandalowie, Ostrogoci i bizantyńska armia Belizariusza. Gdy dawna stolica świata zamieniła się w stolicę chrześcijaństwa, antyczne budowle zaczęto zamieniać w kościoły. W XII w., w okresie konfliktu papieżstwa z cesarstwem, starożytne budowle przekształcono w fortece. Służyły one też jako źródło materiałów budowlanych.

RZYM

Ruszaj w świat z przewodnikiem Michelin!

- Poręczny format
- Czytelny układ treści
- Fascynujący portret miasta
- Liczne ciekawostki
- Aktualne informacje praktyczne

Michelin zaprasza Cię do wspólnego odkrywania najpiękniejszych zakątków Rzymu! Z tym przewodnikiem zwiedzanie będzie prawdziwą przyjemnością! Szukasz niezwykłych miejsc i intrygujących zabytków? Nic prostszego! Dzięki gwiazdkom przy nazwach obiektów, dzielnic i miejscowości nie pominiemy żadnej turystycznej atrakcji. Szczegółowe plany i trasy zwiedzania ułatwią poruszanie się po mieście i jego okolicach. Starannie dobrane propozycje miejsc pomogą Ci znaleźć niebanalny nocleg, restaurację czy kawiarnię, w których spędzisz wyjątkowe chwile.

Gwiazdki – tradycyjny system oceny atrakcji turystycznych:

- ★★★ zobacz koniecznie
- ★★ warto odwiedzić
- ★ godne uwagi

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
tel.: 0 801 339900
kom.: 0 601 339900

ISBN 978-83-283-3153-2

9 788328 331532 >

Zaplanuj trasę podróży
z serwisem
www.ViaMichelin.com

Cena 20,90 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 Helion SA